

Helsingin yliopiston lausunnon keskeinen sisältö

Helsingin yliopisto jakaa hallituksen esitykseen kirjatun huolen vieraiden kielten opiskelun kapeutumisesta perusopetuksessa. Suomen kansallisen kielivarannon kannalta on eduksi, että oppilaille tarjotaan mahdollisuutta opiskella useita kieliä. *Yliopisto ei kuitenkaan voi kannattaa edempänä luetelluista syistä väliaikaista lainmuutosta kieltenopetuksen monipuolistamiseksi.*

Helsingin yliopisto kantaa suurta huolta siitä, millä tavoin kokeiluun käytännössä huoltajan päätöksellä osallistuvalla alakoululaisella turvataan sellainen koulutus ja opintopolku, että hänen valinnanmahdollisuutensa jatkokoulutus- ja ammatinvalintavaiheessa eivät typisty. Hallituksen esityksessä mainitaan, että *”Ottaen huomioon perustuslaissa ja kielilaisissa säädettyt oikeudet ja kielitaitolain vaatimukset - - - olisi vaikeaa välttää sellaista tilannetta, että ruotsia osaamattomat eivät voisi jossain vaiheessa elämänsä joutua muita huonompaan asemaan puuttuvan toisen kotimaisen kielen taitonsa vuoksi”*. Mikäli kokeilu päätetään toteuttaa, kantaa opetustoimi, erityisesti opetuksen järjestäjä, vastuun siitä, että koululaisen huoltaja ymmärtää asian sisällön kaikkia yksityiskohtia myöten ja on tietoinen lapsen tulevaisuutta koskevan päätöksensä seurauksista. Kokeilun mahdollisesti mukanaan tuomaa aikaista eriarvoistumista voi olla työläs paikata.

Yliopistojen tutkintoasetuksen 6 §:ssä määrätään korkeakoulututkintoon sisältyvästä kielitaidosta. Helsingin yliopistolla on kokemusta opiskelijoista, jotka eivät ole opiskelleet ruotsin (tai suomen) kieltä ja joille ns. virkamiesruotsin suorittamisesta muodostuu työläs osa opinnoista. Yliopisto korostaa, että tällaisessa tilanteessa ei ole kyse ainoastaan yliopistolle kohdistuvasta lisätyöstä opetuksen ja -ohjauksen järjestämisessä vaan myös opiskelijan tutkinnon laajentamisesta muiden opiskelijoiden tutkintoihin verrattuna. Hallituksen esitykseen on kirjattu, että *”opetus ja kulttuuriministeriö turvaa riittävät resurssit kokeiluun osallistuneille heidän suorittaessaan korkeakouluopintoja - - -”*. Tulkinvaraiseksi jää, tarkoitetaanko tällä sitä, että korkeakouluille luvataan lisäresursseja kielen alkeisopetuksen järjestämiseen

Hallituksen esityksessä luetellaan asioita, joita seurataan ja selvitetään kokeilun aikana (mm. kokeilun vaikutukset kielivalintoihin, kielivalintojen taustalla olevat tekijät, miten sukupuoli, perhetausta, aikaisempi koulumenestys ja asuinpaikka vaikuttavat kielivalintoihin ja valinnaisuuden vaikutus oppilaiden opiskelumotivaatioon ja oppimistuloksiin). Kokeiluun osallistuvien oppilaiden seuraamisen arvioidaan jatkuvan 5-10 vuotta. Esityksestä ei käy tarkemmin ilmi, missä vaiheessa on tarkoitus arvioida kokeilun tulokset sen suhteen, laajennetaanko kokeilua vai viittaavatko tulokset siihen, että kokeilu kannattaa lopettaa.

Helsingin yliopisto haluaa nostaa esiin myös seuraavat etupäässä resursseihin liittyvät huomiot yleisen koulutuspolitiikan ja perusopetuksen järjestäjän näkökulmasta:

Pitkään jatkuneiden koulutukseen kohdistuneiden säästötoimenpiteiden valossa on ristiriitaista, että hallitus esittää kokeilua, joka tulee joka tapauksessa lisäämään kustannuksia. Kokeiluun osallistuvan koulun on mitä todennäköisimmin huolehdittava myös ruotsin/suomen kielen opetuksesta.

Hallituksen esityksestä ei käy selkeästi ilmi, annetaanko kokeiluun osallistuvalla oppilaalla mahdollisuus muuttaa mieltään päätöksensä suhteen (ja jos annetaan niin missä vaiheessa). Mikäli koululainen haluaakin aloittaa ruotsin/suomen opiskelun, on koulutuksen järjestäjän varauduttava tähän lisäresurssein. Näin voi tapahtua myös esimerkiksi tilanteessa, jossa perhe muuttaa paikkakunnalle, jonka koulu ei kuulu kokeilun piiriin mutta koululainen haluaakin aloittaa kielen opiskelun käytännössä alkeista.

Hallituksen esityksessä mainitaan, että oppilaiden ja heidän vanhempiansa valinnanvapaus valita opiskeltavia kieliä laajenee mutta rajoittuu niihin kieliin, joita opetuksen järjestäjä tarjoaa. Mikäli oppilaalle (huoltajalle) halutaan tarjota aito mahdollisuus opiskeltavien kielten valintaan, lienee opetuksen järjestäjän velvollisuus tarjota vaihtoehtoina vähintään kolmea vierasta kieltä. Kokeilun on tarkoitus alkaa 1.8.2018; millä tavoin on suunniteltu varauduttavan lyhyellä varoitusaajalla pätevien opettajien rekrytoimiseen? Kokeilukouluissa on huolehdittava opettajien pätevyydestä, vaikka opetusta saatettaisiin joutua tarjoamaan tuntiopetuksena.

Helsingin yliopisto on Suomen ainoa monitieteinen kaksikielinen yliopisto ja se kantaa erityistä vastuuta siitä, että maamme ruotsinkielinen väestönosa saa palveluita omalla äidinkielellään. Ruotsin ja suomen kielen muuttaminen valinnaisiksi oppiaineiksi voi myös johtaa siihen, että esimerkiksi Pohjanmaan ruotsinkielisillä alueilla suomenkielisten palvelut voivat heikentyä.